

GILLET

2013

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Årgång 22 Nr 26

Gillet

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nummer 26/årgång 22/2013

Ansvarig utgivare

Monica Elgh

Adressuppgifter

Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad
054-15 84 09
carlstads-gillet@telia.com
www.carlstads-gillet.s.se

Besöksadress:

Tingvallagatan 13

Kontaktperson

Erik Hellberg, skrivare
Gökärtsgränd 12
653 45 Karlstad
070-672 44 60

Redaktion

Redaktör: Marie Aakre
0706-18 77 03
Layout och redigering:
Erik Bonde
070-230 51 06

Tryck

Knappan i 550 exemplar

INNEHÅLL 2013

4-9

1913 flyttade regementet till Karlstad

Per Berggrén

10-12

Det sociala livet på Trossnäs

Marie Aakre

14-16

Värmland visar blev succé 1947

Marie Aakre

17-19

Minnen från Lorensberg

Jenny Moström

20-25

Han byggde Edsgatans gård

Karl Axel Hjerdt

31-33

Karlstad visar sig mot Vänern

Nu börjar man märka att Karlstad är en stad mitt i ett delat land. De nya bostäderna ligger alla vid vattnet och har sjöutsikt.

Inger Berggrén

Det tog drygt tio år att färdigställa Vågmästaren.

Händelser i Karlstad ur NWT för 100 år sedan **26**

Höstgillet **34**

Vårgillet **35**

Så blev boken om domkyrkan till **39**

CARLSTADS-GILLET'S RÅD

Ålderman: Monica Elgh
Vice ålderman: Karl-Axel Hjerdt
Skrivare: Erik Hellberg
Skattmästare: Lennart Hellqvist
Arkivarie: Vakant
Munskänk: Margareta Widstrand

Bisittare: Marie Aakre
Robert Warholm
Anna Hedstrand
Eva Lejrin
Charlie Skoghäll

Valdelegerade: Bo Wallin,
sammankallande
Torbjörn Joghed
Lena Sewall

DIVERSE

Bidrag till tidningen Gillet 2014 mottages tacksamt fram till 31 mars 2014.

Höstgillet 2013 går av stapeln den 14 november.

2013 – ett jubileumsår

Det känns bra att ännu en gång kunna presentera ett välfyllt nummer av Gillet, Marie Aakre och Erik Bonde har arbetat hårt med såväl eget material som insända bidrag från våra medlemmar. Karl-Axel Hjerdt låter oss stifta bekantskap med landshövdingen Johan Didrik af Wingård och Steffens minne. Varför heter det så?

En artikel handlar om Per Berggréns och Harry Nybergs vackra domkyrkobok. Per Jan Wällgren, under tio år Carlstads-Gilletts ålderman och initiativtagare till boken, gick bort i februari och vi saknar honom mycket.

2013 är för många ett jubileumsår.

Stadsträdgården har med anledning av sitt 150-årsjubileum gjorts mycket vacker. 1913 flyttade gamla Trossnäs till Kasernhöjden. Det kommer att uppmärksammas där med en minnesstavla av Carlstads-Gillemodell.

De 175 år gamla slussportarna i kanalen har ersatts av nya, som invigdes samma helg som Brigadmuseet öppnades för allmänheten.

Det finns mycket att glädjas åt i vår vackra stad, som nu i sommartid pryts med härliga blomsterarrangemang i parker och på gator och torg.

Jag vill tillönska alla Carlstads-Gilletts medlemmar en varm, solig och skön sommar!

Monica Elgh

KORT FRÅN REDAKTÖRERNA

ÄNTLIGEN! Den som väntar på något gott väntar aldrig för länge, heter det ju som bekant. Och här är den så till sist - Carlstads-Gilletts tidskrift anno 2013.

Den ser kanske inte ut riktigt som ni är vana vid, men den är som alltid fullmatad med

intressanta artiklar - och med massor av gamla bilder från Trossnäs som vi scannade in från Mikael Blomquists unika vykortssamling.

Trevlig läsning - och sommar - önskar vi er!

Marie och Erik

kafé
ROSTERIET

Kaffeprovning
Vad händer när handplockade bönor från Guatemala blandas med de friska, syrliga från Etiopien? Smaka på riktigt gott kaffe med dina vänner i en avslappnad miljö. På Rosteriet erbjuder vi både förbokade och öppna kaffeprovningar.

Eller bara ta en kopp kaffe
Rosteriet finns i foten av Löfbergsskrapan vid Karlstads inre hamn. Välkommen in!

Öppettider: vardagar 7.30–17.00, lördagar 10.00–16.00. Tel 054-14 01 60

Löfbergs

Vi ger dig inga råd
innan vi känner dig.

Boka ett möte med oss på nordea.se/
sparande eller ring 020-82 82 80.

Gör det möjligt

Nordea

I år är det 100 år sedan Värmlands

Efter 79 år på Trossnäs flyttade Värmlands regemente till Kasernehöjden i Karlstad i januari 1913. 1994 lämnade Värmlands regemente de ståtliga kasernerna som sedan dess byggts om till vackra lägenheter.

regemente flyttade till Karlstad

Regementets dag 1986.

Foto: Per Berggrén

VÄRMLANDS FÄLTJÄGARE, DE GRÖNE, SAMGRUPPERADES

År 1617 drog Gustaf II Adolf upp riktlinjerna för en fast organisation i det svenska försvaret. De värmländska förbanden kom då att ingå i hertig Karl Filips regemente tillsammans med soldater från Södermanland och Närke samt Vadsbro och Valle härader i Västergötland.

Redan 1626 skildes dock Södermanland från de övriga enheterna och Närke-Värmlands regemente bildades. Inledningsvis övade man på orter i närheten av de områden varifrån respektive kompani var rekryterat.

Vid en urtima riksdag i Örebro år 1812 beslutades att Närke-Värmlands regemente skulle delas och den 26 mars 1816 fick Värmland ett eget regemente som tilldelades nummer 22.

Övningsplats för det nybildade regementet blev Varpnäs mo, 15 kilo-

meter väster om Karlstad. Emellertid visade sig förutsättningarna för effektiva övningar mindre goda i Varpnäs och redan efter 17 år, 1834, flyttades övningsplatsen till Trossnäs. Värmlands fältjägare, de gröne, samgrupperades här med Värmlands regemente, de blå, varvid de förra hamnade i norra lägret och de senare i södra.

Den blå förläggningen blev iordningställd för ett normalt tvåbataljonsregemente med fyra manskapsbaracker och fyra officerspaviljonger. Chefspaviljongen och officersmässen var omgiven av en välkött trädgård. Underofficersmässen låg nere vid Norsälvens strand.

Trossnäs blev snart en centralpunkt i Värmland. Anhöriga färdades långa vägar för att få träffa sina pojkar under mötenas gång. Midsommarfiran-

det blev en tillställning för hela Värmland. Ett civilt samhälle växte upp i anslutning till fältet och affärerna blomstrade för handelsmännen under några sommarveckor.

Stora förändringar

I mitten av 1800-talet påbörjades en modernisering av det svenska försvaret. Det anpassades till förhållandena i övriga Europa. 1885 ökades utbildningstiden till 42 dagar och 1892 förlängdes den till 90 dagar. Under den här tiden ersattes successivt de indelta soldaterna med värnpliktiga. 1901 började det indelta systemet att avvecklas och utbildningstiden förlängdes till 240 dagar.

Under den här perioden förändrades det svenska försvaret radikalt. Indelningsverket avvecklades, de gamla mö-

Från militärt kanslihus till vandrarhem. Precis som kasernerna och övriga byggnader på gamla I2-området har byggnaderna fått nya användningsområden.

Foto: Erik Bonde

MED VÄRMLANDS REGEMENTE, DE BLÅ.

tesplatserna och soldattorpen miste sin betydelse. Värmlands inskrivningsområde skapades i stället för det gamla beprövade roteringsväsendet. En helt ny tid hade inletts för det svenska försvaret och Värmlands regemente.

Det nya försvaret ställde helt andra krav än tidigare på övningsplatserna. Den långa utbildningstiden krävde ordentliga förläggingsutrymmen även vintertid och den nya tiden medförde behov av bättre kommunikationer för att underlätta mobilisering. Dessutom hade det fast anställda befälet större behov av skolor och andra samhällsfunktioner än vad som hade varit fallet tidigare.

Flytten till Karlstad

År 1906 fattades beslutet att Karlstad skulle bli Värmlands regementes

nya förläggingsplats. Den sista stora händelsen på Trossnäs ägde rum den 11 juni 1912 då man i närvaro av Hans Majestät, hertigen av Värmland, Gustaf V, firade att 100 år förflutit sedan Närke-Värmlands regemente delades.

Två alternativ till placering av kasernerna förelåg när regementet skulle flytta till Karlstad, norr om Norra fältet och på Sandbäckshöjden. Det senare alternativet valdes och arbetena igångsattes 1908, kostnadsberäknade till 2 328 000 kronor.

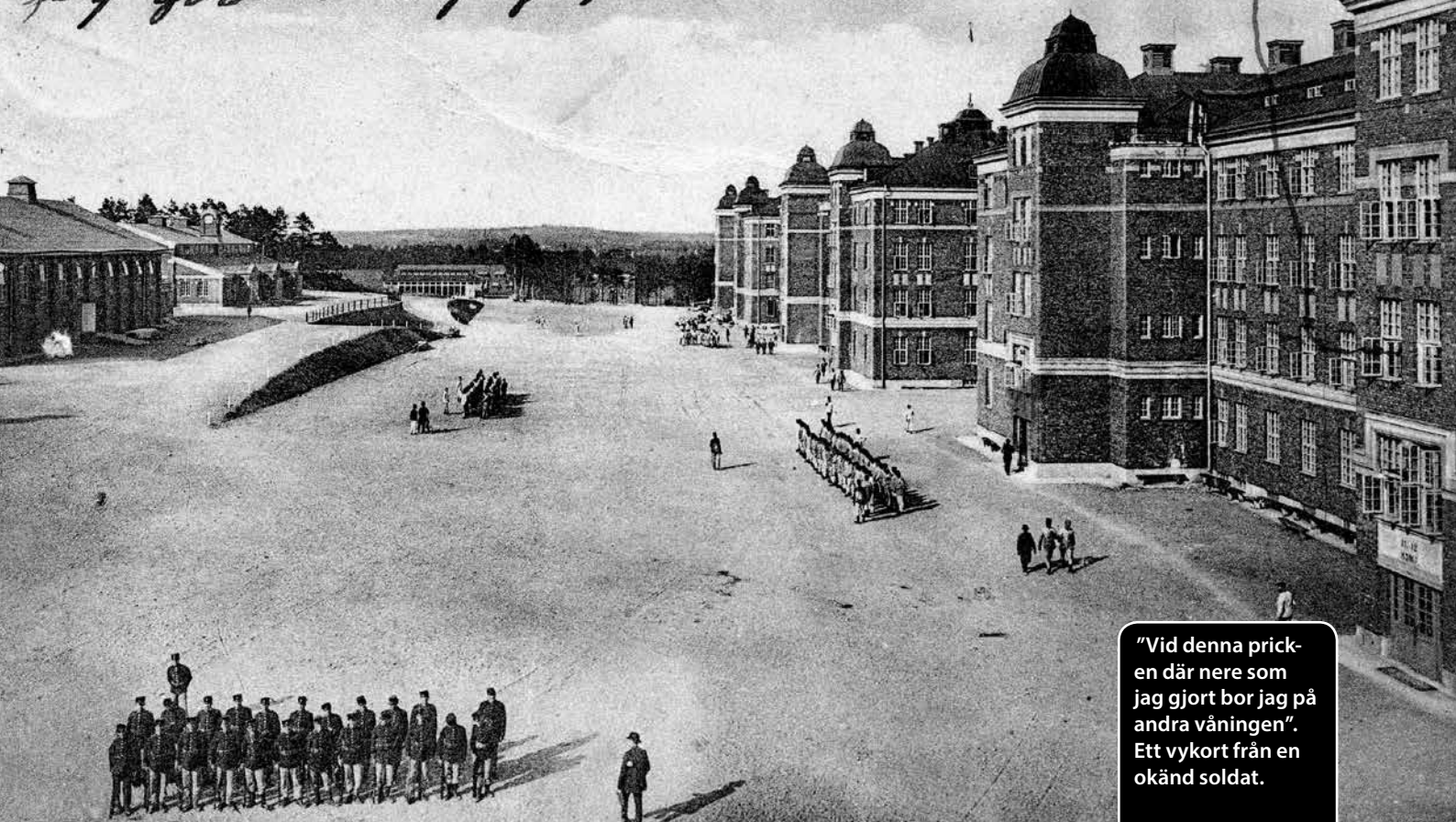
I denna summa ingick utöver de tre kasernerna och kanslihuset också uppförandet av ett tjugotal övriga byggnader i olika storlekar samt att flytta officersmännen från Trossnäs och att omändra den till mäss för underofficerarna och marketenteri för de värnpliktiga. Officerarna fick sin

Lilla riksvapnet från kanslihuset.

◆ Den 31 augusti firas hundraårsminnet av flytten från Trossnäs på Kasernhöjden i Karlstad.

Vid denna pricken där nere som jag gjort bor jag på andra våningen

"Vid denna pricken där nere som jag gjort bor jag på andra våningen".
Ett vykort från en okänd soldat.

mäss i kanslihuset. Dessutom skulle en skjutbana anläggas vid Sanna samt nödiga markarbeten utföras och stängsel, belysning, avlopp med mera iordningställas inom samma kostnadsram.

När anläggningskostnaderna slutligen summerades visade det sig att notan slutade på 2 341 915 kronor och 8 öre, alltså en felräkning på endast 13 915 kronor och 8 öre.

Vinterskolorna hade ryckt in till Trossnäs på hösten 1912 och eftersom regementet i Karlstad till stora delar var klart för inflyttning redan i januari 1913 blev dessa de första gästerna i den nya kasernanläggningen.

Lördagen den 11 januari skedde avmarsch från Trossnäs. Klockan 12.30

mötte regementschefen, överste Ugglan, tillsammans med beridna officerare och musikkåren den marscherande truppen vid Växnäs.

Kasernerna färdiga 1913

Den 12 september 1913 ägde den första inryckningen rum till regementsövningar. Då var kasernerna i allt väsentligt färdiga. Genom överste Ugglas företrädare som regementschef, överste Nordensvans försorg, förevigades Trossnäsepoken av konstnären Olof W Nilsson i en muralmålning i före detta stabschefens rum och två stora tavlor med motiv från det gamla övningsfältet.

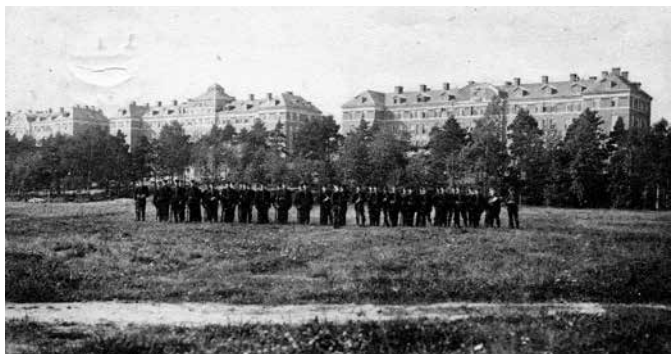
Dessa och sex målningar av knektar i olika skeden av regementets his-

toria utförda av P Fr C Hellström sattes upp i kanslihuset den 31 oktober 1912. Regementschefen fick den gamla ärevördiga Sandbäckens herrgård som tjänstebostad.

Den svenska armén utvecklades under 1800-talet och 1900-talets början till ett modernt och väl fungerande försvar, mer effektivt än vad många andra länder i Europa kunde visa upp vid den här tiden.

Lärdomar från andra krig utnyttjades för att åstadkomma fältmässiga övningar och ny materiel anskaffades efter hand. Vid första världskrigets utbrott 1914 var Sverige väl rustat för att möta en eventuell fiende.

Lyckligtvis behövde inte svenska trupper delta i kriget och vid krigs-

Där E18 nu drar fram övade man friskt en gång i tiden.

Soldathemmet revs när nya E18 skulle byggas.

LÖRDAGEN DEN 11 JANUARI SKEDDE AVMARSCHEN FRÅN TROSSNÄS.

slutet 1918 påbörjades en intensiv försvarsdebatt som i 1925 års försvarsordning ledde till att bland andra även Värmlands regemente skulle läggas ned. Den starka opinionen i länet, då 10 000-tals förbittrade värmlänningar skrev på listor för regementets bevarande, förde dock med sig att förbandet fick leva vidare med stympad organisation.

Selma Lagerlöf engagerade sig

Fortfarande fanns emellertid starka politiska krafter som verkade för att ytterligare reduceringar skulle genomföras av det svenska försvaret. I 1936 års försvarsordning framgick att Värmlands regemente skulle läggas ned en andra gång under en dryg tioårsperiod.

En ny folkstorm tog fart i länet, i vilken Selma Lagerlöf engagerade sig genom att skriva ett uppprop. I detta uppmanades värmlänningar och dalslänningar att skriva på listor om Värmlands regementes bevarande. Beslutet ändrades och regementet skulle få leva vidare som en förstärkt infanteribataljon. Den nya organisationen skulle vara intagen hösten 1939.

Det visade sig dock att den tänkta nyordningen inte höll måttet och när det ödesdigra året 1939 var inne hade

politikerna beslutat att en viss utökning av regementets personalstyrka skulle ske. En förändring var också att förbandet tilldelades siffran 2 bland infanteriregementen.

Den 9 april 1940 ockuperade tyska trupper Norge och Sverige var ännu en gång hotat västerifrån. Läget var prekärt men först i 1942 års försvarsordning beslutades, mitt under brinnande krig, att Värmlands regemente på nytt skulle bli ett regemente som bestod av tre bataljoner. Hotet om nedläggning var avvärjt ännu en gång.

250 000 soldater

Andra världskriget innebar som så många gånger tidigare stora påfrestningar på den värmländska befolkningen. Som mest fanns 250 000 svenska soldater från hela landet i Värmland. Detta betydde att all verksamhet måste anpassas till militära förhållanden.

Omfattande befästringsarbeten krävde stora insatser av det civila samhället. Vägarna utsattes för stort slitage och människorna måste förbereda sig på att främmande trupper ännu en gång skulle kunna tränga in på värmländsk mark.

De många soldaterna i Värmland förde med sig att Trossnäs läger på

nytt togs i bruk. Under beredskapstiden utnyttjades barackerna och övningsterrängen mer eller mindre varaktigt för utbildning av både fältförband och hemvärnsenheter.

Ända fram till 1970-talet använde man sedan Trossnäs läger som tillfällig förläggning för den inneliggande åldersklassen i samband med renovering av kaserner och för repetitionsövningsförband under krigsförbandsövningar.

Efter kriget

Efter kriget och fredsuppgörelsen följde en lång tid av ett spänt förhållande mellan de två stormaktsblocken NATO och Warszawapakten, "det kalla kriget". Under den här perioden rådde i stort politisk enighet om det svenska försvarets storlek.

Efter det att Warszawapakten gått i graven och Europas stater genom bildandet av Europeiska unionen knutits fastare till varandra uppstod en ny försvarsdebatt. Under rådande utrikespolitiska läge kunde inget hot ses mot vårt land.

De största förändringarna av den svenska armén som någonsin genomförts var ett faktum år 2000, då de flesta av landets infanteriförband lades ned, däribland Värmlands regemente och Värmlandsbrigaden, som från 1994 upplevde sina sista sex år i Kristinehamn.

Per Berggrén

Officersstugor, manskapsbaracker, kokhus, beklädnadsbodar, tvätthus, stall, musikpaviljong, marketenterier, sjukhus, salubodar, soldathem, underofficersmäss, chefspaviljong, officerspaviljong... I samhället som växte fram kring de militära exercisfälten i Trossnäs från 1834, fanns som mest ett hundratal byggnader.

- De första decennierna arrenderades marken där övningarna hölls, men i början av 1860-talet förvärvades området av regementet och det var framför allt efter det som byggandet tog fart.

Det berättar Jan Bondesson som i yrkeslivet bland annat tjänstgjorde inom fortifikationsförvaltningen. I dag är han en eldsjäl inom Nors hembygdsförening, som vårdar och förvaltar all historia kring det gamla Trossnäs som militärförläggning.

Det finns bara ett fåtal kvar av byggnaderna ute på Trossnäs från den tiden. I en av dem kommer Nors hembygdsförening den 21 juli att inviga en utställning samt en vandringsled på två kilometer i omgivningarna, som nu åter är i privat ägo.

Livligt sällskapsliv

Skriftliga källor och bilddokumentation vittnar om att det fördes ett livligt sällskapsliv på Trossnäs vid sidan om de militära förpliktelserna. Här förvaltas den värmländska gästfriheten och de ärorika traditionerna, skriver NWT när kung Gustaf V besöker Trossnäs i samband med att Värmlands regemente firar 100-årsjubileum den 11 juni 1912. Platsen liknar närmast en villastad med sina blomsterplanteringar och lummiga lindar, beskriver tidningen.

Med denna högtidlighet tog Värmlands regemente också avsked av Trossnäs som för-

I denna byggnad har det alltid myllrat av liv och rörelse. Från officersmäss på Trossnäs, här annat som underofficersmäss, marketenteri och biosalong. Idag huserar Gundegabaletten

Det sociala

läggningsplats. Kung Gustaf V hämtades i automobil vid Edsvalla station av Värmlands regementes chef överste Ugglar.

Inför besöket skriver NWT: "Tvänne äreporar med kunglig krona och namnskiffer har rests över den väg konungen har att passera in på lägerområdet, vilket dessutom är prytt med flaggor och girlanger."

På eftermiddagen åker kungen vidare för att besöka andra värmländska orter. Men jubileumsfestligheterna slutade inte där:

"Regementsfesten fortsätter så med sam-

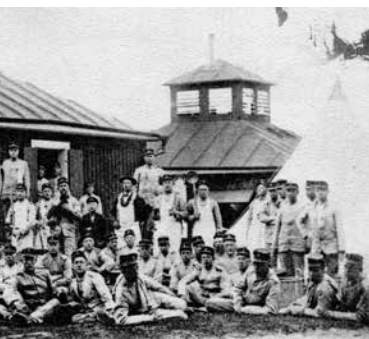
Kokhuset på Trossnäs.

med officerer och deras fruar, har paviljongen på sin nuvarande plats på Kasernhöjden i Karlstad, där den kom på plats år 1915, använts bland och Friskolan Vivamus i byggnaden. De svartvita fotona är från Mikael Blomquists vykortssamling samt "Minne från vapenövningarna 1897".

livet på Trossnäs

kväm och middag i officersmässen för före detta och nuvarande medlemmar av officerskåren.”

Officersmässen tog tid att flytta

Just officersmässen är en av ett tiotal byggnader från gamla Trossnäsläget som plockades ner och skeppades via Norsälven-Vänern-Klarälven till Karlstad för uppbyggnad på nytt. Två av de andra är de före detta förrådsbyggnader som i dag tagits i bruk av det nyinvidga Sveriges Brigadmuseum i Karlstad.

Soldathemmet på Trossnäs.

”TIDEN RANN BORT UNDER GLAM OCH SKÄMT.”

- På Trossnäs stod officersmässen klar 1865 och att flytta den tog sin tid. Byggnaden monterades ned 1913 och var inte färdiguppbyggd på Kasernhöjden i Karlstad förrän 1915, berättar Jan Bondesson.

Från officersmäss på Trossnäs till underofficersmäss och marketenteri på Kasernhöjden, där byggnaden även inhyt bland annat försvarets sjukvårdsutbildning, administration för brigadledningen och biosalong, hyrs lokalerna i dag av Friskolan Vivamus och Gundegabaletten för sina respektive verksamheter.

Om dessa väggar kunde tala...

- Att ta adjö av livet på Trossnäs och flytta in till Karlstad innebar en stor omställning för officerarna och deras familjer, konstaterar Jan Bondesson.

Från majstång till majstång

Många var säkert de som skulle sakna midsommarfirandet på Trossnäs. Just detta hade utvecklats till en särskilt stark tradition.

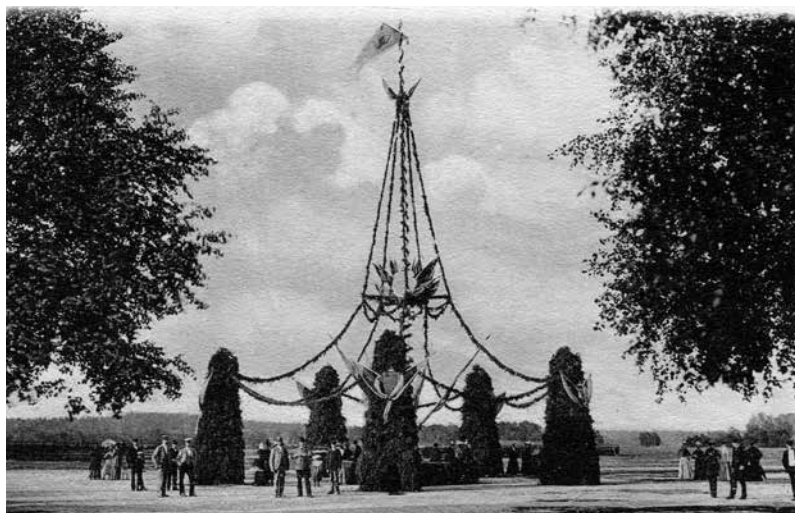
En som med inlevelse beskrivit ett midsommarfirande på Trossnäs på 1850-talet är den värmländske författaren Gustaf Schröder, verksam i Arvika men född i Edsvalla.

”Vi gingo från den ena folksamlingen, från den ena majstången till den andra; vi besökte en mängd försäljningsställen, och härunder försvunno pengarna hastigt, och tiden rann bort under glam och skämt.”

Ett halvt sekel senare tycktes midsommarfirandet på Trossnäs ha utvecklats till mer strukturerade tillställningar. I alla fall att döma av det prydliga programblad i punktform från 1897 som finns med i ett fotoalbum som 1992 skänktes till Carlstads-Gillet av släkten Nygren.

Marie Aakre

Källor: ”Ett midsommarfirande från Trossnäs fält”, Gustaf Schröder (från antologin ”Nor socken, En lokalthistorisk studie och hembygdsbok”, Carl Mellkvist) och Nya Wermlands-Tidningen, juni 1912.

Majstången på Trossnäs var något alldeles extra.

Program för midsommarfirandet 1897, hämtat ur albumet ”Minne från vapenöfningarna 1897, Trossnäs fält”. Albumet skänktes till Carlstads-Gillet 1992 av släkten Nygren. Albumet innehåller mängder av fotografier samt teckningar av Artur Svanström, både från det sociala och militära livet på Trossnäs.

Mikael Blomquist samlar på vykort från Karlstad med omnejd och har runt 75 bilder från gamla Trossnäs övningsfält.

Foto: Erik Bonde

En storsamlare av Trossnäsbilder

◆ Sannolikt är det landets största samling med vykort från gamla Trossnäs han har i sin ägo, Mikael Blomquist. Det började med frimärken när han var i sjuårsåldern. Samlandet utökades med tryckta kort och fotografier – i synnerhet med motiv från Karlstad och trakterna kring Nor och Grums, där han har familjerötter.

På så sätt hamnade fokus per automatik på kort som speglar livet kring Trossnäs militära övningsområde. En stor del har han hittat via nätet där han håller ständig koll.

– Jag har nog samlat på mig i stort sett alla kort med förlagsbeteckningar vid det här laget, runt 75 stycken, men så kan det naturligtvis finnas många privattagna bilder som man inte känner till, säger Mikael Blomquist, som bor i Karlstad och till vardags jobbar med datorer.

På en del kort finns både fotografens och förlagens namn, på andra bara något av dem.

– Ida Johansson står det på flera av korten.

◆ Se fler bilder ut Mikael Blomquists samling på www.wimedarbetare.nu/blomquist/vykort/nor.

Hon hade en fotofilial i Trossnäs, huvudateljén låg i Vålberg, berättar han.

Julie Asker och Karl Nyström är andra fotografnamn som återkommer på vykorterna. En del av dem gavs ut av Hjalmar Peterssons bokhandel i Karlstad.

– Trossnäs hade en egen poststation. Till att börja med var den bara igång under exercisperioderna, men senare blev den permanent.

Marie Aakre

FAKTA

◆ Några händelser på Trossnäs som dokumenterats på vykorterna är...
 ... Svensk-Norska Skyttefesten den 13 augusti 1904.
 ... Baron August Cederströms uppvisningsflygningar som ägde rum här den 22 augusti 1911. Han var den förste svensken som fick flygcertifikat.
 ... En kombinerad minnes- och avskedsfest som hölls den 11 juni 1912, sista sommaren på Trossnäs, då även 100-årsminnet av att Värmland fick ett självständigt regemente firades. Hedersgäst var kung Gustaf V.

När Karlstad visade sig från sin bästa sida

◆ *Succé från första till sista dag! Utställningen "Värmland visar" som arrangerades i Karlstad 1947, blev ihågkommen som synnerligen lyckad.*

"Med flödande sol varenda dag så när som på en enda under de två månaderna, 638 413 besökare och med ett dagsrekord på 27 000 själar." Så skriver Gunnar Hedin i en NWT-artikel från 1994.

Presskamerorna blixtrade när celebriteterna anlände med tåg

Bakgrunden till utställningen var att Karlstads Fabriks & Hantverksförening fyllde 100 år. Var i Karlstad man skulle bygga upp utställningshallarna debatterades livligt. Stadsträdgården och Sandgrund var alternativen. Efter en sluten omröstning i dåvarande stadsfullmäktige föll lotten på Stadsträdgården.

Industri, hantverk, lantbruk, hemslöjd, konst, kultur och tekniska landvinningar – allt skulle visas upp. Tungviktare inom det värmländska näringslivet som Mölnbacka-Trysil, Uddeholm, Billerud och Bofors, var förstas

till Centralstationen i Karlstad.

En stor publik hade infunnit sig till invigningen av försvarsutställningen den 19 juni 1947.

Kronprins Gustaf Adolf och general Salander.

Kronprinsessan Louise bevistade utställningen.

representerade med egna paviljonger och montrar.

Väldokumenterad försvarsutställning

En annan stor och viktig del av utställningen var den som rörde vårt svenska försvar. Frågan är om någon enskild del av 1947 års Karlstadsutställning blivit så väl dokumenterad till eftervärlden som just denna. "Minnesalbum från försvarsutställningen i Karlstad 1947", är samlingsnamnet på en mängd tidningsklipp, fotografier, broschyrer och annat

◆ **Samtliga bilder (utom den med musikkåren på sidan 16) är hämtade ur minnesalbumet från försvarsutställningen.**

som belyser försvarets del i denna utställning.

Albumet, som Carlstads-Gillet mottog som gåva av äldermannen Monica Elgh förra året, är sammanställt av ryttmästare Björn Hedenlund och försvarsutställningens pressombud, redaktör Bo Gunnar Biehl. Den förre, Moncia Elghs far, har samlat materialet och den senare har redigerat det.

Här kan man läsa om det mesta från planeringsstadiet till själva invigningen, som förrättades av dåvarande kronprins Gustaf Adolf. Han anlände till Stadsträdgården och

”Värmland visar vårt försvar” tillsammans med kronprinsessan Louise. Båda visade ett mycket stort intresse för utställningen. ”H.K.H. Kronprinsessan, som kom efteråt och ”oanmäld” visade ett förbluffande artilleristiskt kunnande oavsett det gällde ljudmätrensor, splittrerverkan eller A9:s lokaliteter.” Det skriver signaturen J. Hedberg i tidskriften Bergslagsartilleristen.

Brittisk förebild

Med andra världskriget på bara ett par års avstånd, fanns minnet av kriget i Sveriges närhet fortfarande starkt i det allmänna medvetandet. Samtidigt stod det svenska samhället på sprängbrådan till 1950-talets högkonjunktur. Det var en tid av stark framtidstro.

”Beredskaps-hemligheter på försvarsutställningen”, lyder rubriken på ett klipp från NWT den 1 juli 1947. Ett par sidor i albumet handlar om ”Sjukvård i fält” och Fo 52. Frivilliga försvaret, med Röda korset, skytterörelsen, hemvärnet, Blå stjärnan och lottorna finns med i dokumentationen liksom civilförsvaret och kungliga flottan.

Beträffande utställningens upplägg hade man hämtat idéer och inspiration från en industri- och hantverksutställning som hållits i London 1946, ”Britain can make it”. Montrarna var grupperade runt Stadsträdgårdens ståtliga ekallé. I centrum för musik, dans och underhållning under utställningstiden, den 19 juni till 10 augusti, stod den stora, fina trärestaurangen, som tolv år senare skulle brinna ner till grunden.

Just i år är Stadsträdgården aktuell som 150-årsjubilar. Om den fortsatta sommaren kommer att bjuda på samma rekordvärme som 1947, vet vi inte ännu. Men ekarna står kvar och sommarmånaderna är späckade med jubileumsvandringar och olika evenemang som Karlstads kommun håller i. Så även denna sommar finns förutsättningar för Stadsträdgården att bli en mötesplats utöver det vanliga för Karlstadsborna.

Marie Aakre

Skiss över utställningsområdet där försvarsutställningen är markerad.

Musikkåren underhåller. Bild från Mikael Blomquists digra vykortssamling.

Skytteföreningarna siktar in sig på nya förmågor.

Kronprinsen och landshövding A. Westling vid Fotoanstaltens utställning.

På trappen till Skärninga. Faster Signes 50-årskalas 1964, från vänster sitter Josef, Judit, Hilmer, Martin, Kerstin, Lisa, Edith, Berit, Gunvor och Signe.

Bröderna Larsson på Lorensberg

◆ *Min morfar Martin Larsson föddes 1912 i Gustav Adolfs socken. Han föddes som nummer nio i en syskonskara av tio.*

I slutet av 20-talet flyttade han till Karlstad. Då bodde redan hans farbror Janne Persson, som var järnvägsarbetare på NKLJ-banan, i sitt egenbyggda hus på Lorensbergsgatan 4.

Även morfars äldste bror Emil var järn-

vägare på NKLJ och bodde i huset han byggt på Lorensbergsgatan 1 (idag 1a). Brodern Hilmer byggde huset Lorensbergsgatan 3 och började arbeta som åkare.

Några år senare, i mitten av 30-talet, hade syskonens föräldrar gått bort och då kom även brodern Josef flyttandes till Lorensberg.

På väg mot Skärninga, banvallen i förgrunden.

Foto: Jenny Moström

Efter att varit inneboende hos sina bröder byggde morfar i slutet av 30-talet tvåfamiljs-
huset Östra Rosendal 12, dit han flyttade när han gift sig med min mormor Gunvor. Idag heter adressen Lorensbergsgatan 15.

Josef och hans fru Judit köpte lantgården Östra Rosendal 3 alldeles norr om Kroppkärrs IP, strax öster om banvallen. Där hade de två kor, en häst, en gris, och höns. De födde också upp kycklingar.

Gården hade även ett annat namn, Bergskärninga, vilket ofta istället blev helt enkelt Skärninga. Dit kom grannarna för att köpa mjölk och ägg. Judit och Josef hade träffat varandra när Josef jobbat i skogen och Judit var kokerska i skogsarbetarbarackerna.

Vid sidan av lantbruket och snickeriarbeten, fortsatte Josef att arbeta i skogen efter flytten till Karlstad.

Även morfar var skogs- och sågverksarbetare. När han arbetade i skogen och virket skulle köras fram till vägen, lånade han en av hästar-
na vid Ruds gård.

Det blev stor uppståndelse på gatan när han kom från skogen med hästen. När hästbjäll-
rorna hördes, sprang min mamma och hennes syskon och mötte upp morfar. Då fick de åka med till stallet på Ruds gård.

Flyttade till Bäckelid

Min mamma, Berit Moström, var fem år när mormor och morfar bestämde sig för att lämna Lorensberg för att driva lanthandeln i Bäckelid i Nyeds kommun. Hon beskriver Lorensberg så här:

Gunvor och Martin Larsson med sina barn på Lorensbergsgatan 15 år 1947.

”DET BLEV STOR UPPSTÅNDELSE NÄR

”För mig är Lorensbergsgatan 15 mitt barn-
domshem fastän jag bara var fem år när vi flyttade därifrån. All kontakt med mina släktingar under uppväxten gjorde att vi fick en mycket nära relation både till människorna och området. Farbror Josef och faster Judit fungerade som farföräldrar till mig och mina syskon, vi tillbringade många skollov hos dem.”

På 1960-talet såldes Skärninga till kommunen för att ge plats åt Kroppkärrs IP.

Hade Judit och Josef inte gått med på att

Skärninga. På bilden syns Josef och Judit med en grannpojke på besök.

Ett nybyggt Östra Rosendal 12, idag Lorensbergsgatan 15.

Berit Moström visar runt på platsen där Skärninga låg.

MORFAR KOM FRÅN SKOGEN MED HÄSTEN”

sälja gården, hotade kommunen med expropriation. För en symbolisk summa fick Judit och Josef bo kvar på Skärninga. Det gjorde de fram till 1982 då de flyttade till Hagaborgs servicehus.

Judit gick bort samma år. Det var även året jag föddes, så jag har inga egna minnen av mammas faster Judit, Josef däremot brukade jag och mormor ofta besöka när jag var liten. Han gick bort 1988.

Samma år de flyttade från Skärninga, brän-

des huset ner som övningsobjekt av brandkåren, men än idag kan man se var huset stått och var syrenbersån gav svalka under heta sommarkvarnar.

Och när man står där, är det heller inte särskilt svårt att föreställa sig ljudet av hästbjällror som närmar sig och se morfar komma körandes ur skogen.

Jenny Moström

I Stadsdelsboken – Karlstads 39 stadsdelar, finns en episod återberättad om Josef Larsson när han skötte snöplogningen i området.

Berättelser om och av
officeren, landshövdingen och statsrådet
**Johan Didrik
af Wingård**
1778–1854

Johan Didrik af Wingård köpte och under ett 30-tal år, fram till 1851, lät han tillsammans med den engelske lantbruksingenjören George Stephens bygga upp Edsgatans Gård till en mönstergård.

Vid 65 års ålder och efter en 50-årig ämbets-tjänst i Sverige avtackades Johan af Wingård i december 1843 av Hans Maj:t Carl XIV Johan, med beviljan om avsked från sina höga ämbeten som Finansminister och Konsultativt Statsråd.

Efter några år av "pensionärstillvaro" med växelvis boende i Stockholm och på Edsgatan formulerade han följande tankar som också blev inledande ord till hans memoarer, skrivna under åren 1846-1850:

"Politik, människor och ting ha nästan blifvit mig likgiltiga; men, varande nu mera utan annan sysselsättning än läsning och någon lantushållning, ännu med friskt minne af det förflutna och med vanan att, under ett oftast kontemplativt lif, med pennan i hand, anteckna vad mig faller in, är jag sinnad, som tidsfördrif, lefva mitt liv om igen på papperet, fördomsfritt och uppriktigt, till måhända någon nytta eller upplysning för yngre vänner och samtida".

Skrev tolv häften

Memoarerna skrevs i tolv häften, samlade i två bokvolymerna på cirka 1500 sidor. Wingård döppte sina memoarer till "Minnen af händelser och förhållanden under en lång lifstid".

När Wingård "lever om sitt liv på papperet" blir det hans livsvandring över tiden med växling mellan berättande om händelser av militär och politisk natur, om skillnader och värderingar av de europeiska nationalkaraktärer han mött, om person-presentationer från sin familj och släkt, om tjänstefolk, generaler, marskalkar och kungar, om sina egna tankar om religiositet och om frimureriska tankar och värden, om sitt besjälade intresse och arbete med lantushållningens och utbildningens utveckling på det "stora planet" och tillämpningar på det kära Edsgatan.

Från den stora berättade textmassan har jag efter genomläsning gjort ett antal "nedslag". Det är min förhoppning att det ger en bild av det upplevda skeendet och av den människa

En gång KFUK:s sames-terhem i grannskapet.

som ser och delger detsamma. Jag hoppas också att det kan ge mersmak till fortsatt fördjupning i ämnet men också förmerad vetskap om trakten när man vandrar vägarna vid Edsgatan och längs sjön Alstern.

Fadern var hovpredikant

Wingårds berättelser inleds med tidiga barnår med föräldrar och syskon i Stockholm där, fadern Johan, var hovpredikant. Vid sommarboende på Drottningholm berättar han om händelser när han som lekkamrat hade, den unge kronprinsen Gustaf Adolf (blivande kung Gustaf IV Adolf). Familjen Wingård flyttade till Göteborg 1780 när fadern tillträdde biskops-ämbetet i Göteborgs stift.

Livet med föräldrar och syskon tecknar Johan ömsint och respektfullt. Han återkommer ofta med minnesbilder av de rättesnören han fick från hemmet och bar med sig genom livet. Det kristna budskapet var fast förankrat. Den några år yngre brodern Carl-Fredrik gick studievägen och kom med tiden att avlösa fadern på biskopsstolen. Han blev senare Sveriges Ärkebiskop, var mycket politiskt aktiv och fruktad men också beundrad för stor duglighet.

Efter några års Uppsalastudier slog han in på den militära banan. Det händelserika året 1809, när Gustaf IV Adolf avsattes, hade J. avancerat till t.f. chef för artilleristaben och 1813, under Svenska fälttåget i Tyskland, var han överstelöjtnant och adj. hos artilleribefälhavaren. Händelserna i Tyskland där Napoleons marskalk Bernadotte visade stor duglighet får omfattande utrymme i berättandet.

Dramatiskt avsättande

Wingård berättar också hur han tjänstgjorde i armén när kung Gustaf IV Adolf som regent och militär misslyckades i det drama som utspelade sig i norra Europa. Detta ledde fram till det historiska och dramatiska avsättandet när general Adlercreutz med åtföljande kollegor gick in på slottet och hindrade kungen från att brådstörtat fly till syd-Sverige, med

Edsgatans stilfulla mangårdsbyggnad är ursprungligt ha varit envånings, men i något skede byggts på med en våning. Utblicken över Alsterns vatten och uddar är praktfull.

Foto: Bill Ivarsson

förhoppning om att där få lojalitet och stöd från södra armén och ledaren, generalen Toll.

1810 gifter sig Johan med 17-åriga Fredrika Björnberg en av döttrarna till den "stormrike" grosshandlaren i Göteborg, kommerserådet Niklas Björnberg. (Björnberg skattade 1810 mer pengar till svenska staten än vad Malmö stad gjorde. Han ägde också under en tid ett antal järnbruk i Värmland bland annat Munkfors och Björkefors. Det slutade för Björnberg som för många, under omvälvande tider, med konkurs). Johans och Fredrikas äktenskap upplöstes 1821. Fredrika boende i Stockholm, fick resten av livet genom Johans omsorg, en livsvarig försörjning.

Processen med att utnämna en ny tronföljare, och valet, som blev den dansk-norske prinsen Christian August/Carl August skildras. Adoptionen av honom till Carl XIII:s kronprins fick ett tragiskt slut när han föll av hästen vid Revinge Hed och avled. Vid hans begravning i Stockholm med procession genom staden

uppstod det upplopp när Riksmarskalk Axel von Fersen i täten för begravningståget överfölls och mördades av pöbeln.

Uppdrag i "Norgefrågan"

I spåren efter den politiska oro som följde nämner W. det överraskande initiativ som baronen, löjtnant Otto Mörner tog då han utan fullmakt i ärendet, reste till Frankrike med målet att få marskalk Bernadotte att "kandidera" till att bli Sveriges kronprins.

Turerna i denna process blev många och Wingård som väl kände till Bernadotte fick nu med tiden som militär tjäna honom bl.a. under fälttåget i Tyskland 1813 och med uppdrag i den känsliga "Norgefrågan".

Wingårds uppskattade insatser, i detta senare uppdrag, blev grund till att han, efter förord av general Adlercreutz, 1814 utsågs till vice landshövding i Värmland och sedan landshövding från 1815 till 1840. Ett landshövdingeämbete längre än någon annan haft i länet! Sam-

”Det är skimmer i molnen och glitter i sjön, det är ljus över stränder och näs”. Vad Fröding skrev om Alsterns dal stämmer än idag!

Än idag visar vägräckets öppning var Kärlekstigen över till Långnäs börjar.

Ett av Wingårds planterade, det nu cirka 180-åriga, lärkträd invid gamla Filipstadsvägen.

ma tidsperiod gjorde Wingård en engagerad insats som ordf. i Länets Hushållningssällskap (grundat 1803). Med särskilt intresse hade W. studerat och inhämtat kunskaper från detta område under sina fleråriga militära uppdrag i England och Tyskland. W. uttrycker att han blev ”anglifierad” från sina Englandsår.

Engelsmannen, lantbruksingenjören George Stephens gjorde för Hushållningssällskapet under många år i Värmland, och på riksplanet, mycket betydelsefulla insatser med kartläggning, planering och utveckling av lantbrukshållning som förbättring av odlingsytor, arbetsmetoder och växtslag.

Det var på förslag av Stephens som Wingård, i tidigt 1820-tal, köpte markområde på Edsgatan för att, som han uttrycker, ”bygga en mönstergård”.

Edsgatan var vid tidigt 1800-tal glesbygd med ett fåtal gårdar utmed sjön Alsterns västra sida.

Länsvägen från Karlstad upp mot Nyed och

Kapten Christian Andersson

Filipstad passerade helt nära platserna Edsgatan, Höje, Björby och Gräsås. Vägen hade fram till 1930 en sträckning som låg väster om nuvarande Klarälvsbanan och anslöt nära sjön till nuvarande Edsgatevägens sträckning norrut från Edsgatans station.

Inom Hushållningssällskapet verksamhet drevs utveckling med förbättring av redskap för jordens brukande och utställningar gjordes bl.a. i Kristinehamn 1834. En plöjnings-tävling, enligt uppgift Sveriges första, gjordes på Krontorp i Visnum 1836 på initiativ av Stephens och Wingård tillsammans med Godsägen, hovmarskalken Hammarhjelm

Engagerad i utbildning

Utbildning var också ett område som starkt engagerade W. Tillsammans med kapten Christian Andersson, också verkande i Karlstad med viktiga uppdrag, skänkte W. en tomt i centrala staden där en Lancasterskola byggdes. En skola med samma inriktning upprättades också

Gamla vägräcken skyddar fortfarande vid en bäckpassage.

” Man säger, att Gudsfruktan är vishetens begynnelse samt början och slutet af hvarje människas viktigaste angelägenhet här i världen; och man har ovedersägligen rätt häruti. Men man säger äfven, att hvar och en har sin egen enskilda uppfattning af religionens sanningar, och man saknar icke heller anledningar dertill att så förhåller sig; ty människan vill i allmänhet så gerna gå genvägar, då den rätta angifna vägen blir för tung, och gör sig derföre ett religiöst sammandrag af hvad man gillar af vår Christna tro, eller snarare – en liten i fickformat uttänkt, beqvämligare husbehofs moraltro, att rådföra när besinningen påkommer, vid inträffade fall eller händelser. Huruvida den alltid svarat till det afsedda ändamålet, lemnas hvar och en, försedd med en sådan selfgjord tro, att bedöma. Mig som också, från början af mitt inträde i verldsbullret, varit bland dem, hvilka för vighetens skull försett sig med något dylikt, har

det aldrig velat lyckas att finna någon sann tillfredsställelse af den. Nej! att gå i de tyngre spåren, angifna uti mina fäders tro, har gifvit den, utan undantag. Ingen människa lefver dessutom uteslutande för sig själv; och hon kan med hopp om framgång hvarken finna själslugn eller jordisk förkofran, såsom afsöndrad från samhället eller andra människor, såvida man riktigt gör sig reda för sin bestämmelse här i världen. Nej! Man lefver för egen och andras upplysning – och den, ju högre dess bättre – samt människors understödjande. Det kommer endast derpå an, huruvida man rätt och ansåklöst uppfattat sättet att härvid gå tillväga och gagna; ty ingen sjelfklok ockrare med sanningar, eller hvad han trott sig förvärfat på vetandets väg, lyckas mer, än att lysa för någon kort tid och fästa uppmärksamheten inom en inskränkt krets af beundrare eller missledda anhängare.”

Johan Didrik af Wingård om sin tro

Ett milstensröse är raserat men vittnar om att det en gång var en länsväg. Med vägvisare till St. Rud och Färjestad.

vid Edsgatan för ett 40-tal barn från trakten. En av denna skolas grundidéer var växelundervisning där äldre elever hjälpte och stödde de yngre i studierna.

Stephens återvände tidvis till sitt hemland. Åren 1831–32 sände han därifrån frön och plantor av lärkträd till W. Här finns ”födelse-åren” till det stora och spridda lärkbeståndet vid Edsgatan med några jätteträd kvar längs gamla landsvägen.

På Edsgatan gjordes tidiga försök med att utfodra djurbesättningen med jäst hackelsefoder, motsvarighet till nuvarande ensilage, och W. annonserar i Wermlands Tidning 1837 efter lantbrukare som kan ha erfarenhet av denna utfodringsmetod. Samtal fördes, skriver han, med Assessor Roman på Rotnäs Gård. W. ger många lovord till sitt tjänstefolk men skriver att nymodigheter, som den nämnda, ”har man svårt att ta till sig, men gör så gott man kan”.

Fäst vid sina hästar

W. berättar ”besjälät” om sina hästar. Varmt fästade var ägare och gårdsfolk vid hästarna och särskilt omtalad är vallacken ”Polle”, som gjorde tjänst i 23 år på Edsgatan. Denne slutade sitt liv 32-årig, när åldern tagit ut sin rätt. Efter en begravning i Karlstad berättar W. att ”Polle fick anspänd för en kärra, forsla någon av de sörjande med ben som icke kunde uthärda strapagen i sanden – ty det är djup sandig väg mellan min egendom och staden, hvilket alla mina dragare också ständigt fått erfara och det är mer än en halfmil mellan staden och Edsgatan”.

Wingård fick under sin Landshövdingetid uppleva att George Stephens under sjöresa 1837 förolyckats när fartyget han reste med led skeppsbrott på Holländska kusten.

Stephens bortgång blev det bråda slutet på en pionjärgärning i samhället utöver det vanliga. Wingård tillskrev 1847 myndigheterna för att få hemmanet Skrymterud, tillhörigt Edsgatan, ändrat till Stephens minne. Denna framställan bejakades med följande text ”till hägkomst af numera aflidna Engelska agronomen Stephens, på vars inrådan Herr f.d. Stats.R. först skall hava inköpt detta hemman och som, iföljd af de råd han i öfrigt meddelat, borde tillräknas egentlige förtjänsten af den odling hemmanet vunnit och dess försättande i sådant skick att der kunnat inrättas en

Från Edsgatans Gård syns Majudden med Doktorsparet Clarholms sommarställe som generöst skänktes till sjuksköterskorna vid Karlstads lasarett.

Foto: Bill Ivarsson

”Hvad mossodligar, stenkullars uppbygning, stenmurars läggande, med mera kostat mig, utom en mängd andra förbättringsförsök, åkerjordens fyrfaldiga förmering och årliga putsning samt nästan alla husens nybyggnad, vill jag icke här tala om, såsom hörande till historien af min – och kanske mången annans – förbättringshug och derunder ofta förekommande misstag: svåra att sedermera afbryta, då någon viss

circulation, eller brukningssätt blifvit grundlagd. Jag roade mig imedlertid härmed, så länge jag vistades i orten, och sväljde tåligt förtreten, då ett kostbart försök misslyckades, men vann däriigenom efterhand en, som jag sagt, dyrbar erfarenhet och slutligen den stora tillfredsställelsen att – efter ett nära trettioårigt arbete, samt efter att undertiden i jorden och byggnader hafve nedsänkt ett icke obetydligt, föga mot egen-

domens hemmantal, svarande kapital, likaså stort, om ej större än inköpspriset – äntligen se min egendom i komplett skick, lemnanne mig, så länge jag fanns på stället, en ganska vacker afkastning, till och med utöfver mina djerfvaste förhoppningar, då jag beräknar i penningar de naturaprestationer, egendomen gaf mig och mitt hushåll.”

Wingård om sin tid med gårdens uppbyggnad

fast skola, beroende i framtiden af hemmanets afkastning”.

Kammarkolligii utslag 5/8 1847.

Skolförsöket avslutades

Den fasta skola som provades en tid skulle enligt en utredning och fastställd plan bli etablerad och fortsätta också sedan Wingård 1851 sålt Edsgatan till agronom P.M. Kollander i Hushållningssällskapet, men då framställningen inte fick det sökta statliga stödet avslutades skolförsöket på Gården.

Wingård nämner mer än en gång i sina ”Minnen” att han och brodern, Carl Fredrik, tidigt

hade placerat Stenen för deras gemensamma sista viloplats på Tölö kyrkogård i norra Halland, där föräldrarna vilade. Carl Fredrik avled 1851 och Johan Didrik 1854.

Edsgatans gård kom senare att ägas och drivas av andra godsägare. Två generationer Olsson/ Helmer från tidigt 1900-tal och fram t.o.m. 1980 talet. Huvuddelen av gårdens jord och skog såldes av Sten Helmer till Karlstads kommun och efter Sten Helmers bortgång 1982 såldes den vackra mangårdsbyggnaden och ekonomibyggnader till privatpersoner.

Karl Axel Hjerdt

Källförteckning

◆ Minnen av händelser och förhållanden under en lång livstid, Johan Didrik af Wingård

◆ Värmlands Läns Hushållningssällskap, Jubileumsbok 1802–1953, Nils Vilh. Torpe

Skrivet om Johan Didrik af Wingård

◆ Carlstads historia före 1865. C.E. Nygren, 1914

◆ Svenskt biografiskt Handlexikon. H. Hofberg, 1906

◆ Wermländska Sällskapet i Stockholm 150 år, 1966

♦ "Vår stad har föryngrats under den snart flydda sommaren." Så summerar Nya Wermlands-Tidningen i september det omfattande nydaningsarbete som genomförts i Karlstad under sommarhalvåret 1913. Återkommande nyhetsrapportering under året handlade om de pågående flyttbestyren kring Värmlands regemente från Trossnäs till sin nya plats på Kasernehöjden i Karlstad. Den 11 januari var det formella flytt datumet, men avvecklings- och installationsarbetet fortgick hela året och längre än så.

INWIT 1913

VINTER

1 Nyutkommen statistik i början av 1913 visade att folkmängden i Karlstads stadsförsamling under 1912 ökat med 1.905 och nu uppgick till 17.802 invånare. I Karlstads landsförsamling låg invånarantalet på 1.314, vilket var en minskning med 68 personer.

2 I början av januari utnämndes kaptenen vid Värmlands regemente G.R Geijer till adjutant hos konungen.

3 Den 7 januari fyllde biskopen i Karlstads stift sedan 1907, J.A. Eklund, 50 år.

4 På förmiddagen den 7 januari inträffade en eldsvåda på Norrstrand i handlanden Nilsson speceriaffär, huset n:r 1 Hagaborg. Vid brandkårens ankomst till platsen härjade elden både i handelsboden och lagerutrymmen. Lyckligtvis kunde elden släckas efter cirka 20 minuters förlopp. Båda lokalerna fick omfattande skador medan övre våningen klarade sig bra. Huset

ägdes av fabrikör Axel Svensson.

5 Den 10 januari firades 50-årsdagen av Karlstads stadsfullmäktiges första sammanträde, då den nya kommunalförordningen av år 1862 trädde i kraft.

6 Vid ett extra sammanträde på Stadshotellet den 13 januari fattade Karlstads segelsällskap, under ingenjören Gustaf Nygrens ordförandeskap, beslut om inköp av ny utflottningsbåt till en kostnad av 1.883 kronor. En 30 kvadratmeters skärgårdskryssare, ritad av ingenjör E Salander.

7 Fonden för en Carl IX-staty i Karlstad, enligt stadsarkitekt Crispins förslag, uppgick i januari till 48.000 kronor. Omkring 9.000 kronor fattades nu innan projektet kunde realiseras.

8 Beckasinen, det nya apoteket i Karlstad, skulle installeras i Centralpalatset (hr Swenséns hus) vid Hagatorget i de lokaler som för närvarande inrymde Hilda Åsbergs

pappershandel. Det nya hyreskontraktet hade undertecknats och var på tio år.

9 I början av februari bevistades Karlstad av den bekanta firman Ahlén & Holm i Insjön, som åkte land och rike runt och gjorde reklam för sin affär. I Karlstad skedde det genom filmförevisning i Haga ordenshus.

10 Karlstadsfotografen Karl Nyström utnämndes i februari till kunglig hovfotograf.

11 Förslaget till ny stadsplan för stadsdelen Viken och Berget i Karlstad, med undantag för kvarteret Aspen, Linden, Eken, Granen, Stenen och Höjden, tillstyrktes av kunglig befallningshavare.

12 Arméns kasernbyggnadsnämnd antog bland nio inkomna anbud på uppförandet och inredandet av ett sjukhus för Kungliga Värmlands regemente i Karlstad, ett av byggmästare C.V. Modin, Östersund, angivet anbud på 63.750 kronor.

VÅR

13 Den sista mars öppnade sjöfarten på Karlstad, då bogserbåten Ove forcerade isen i inloppet till staden. På middagen inkom motorseglaren Thalia med sockerlast från Lidköping till Bröderna Löfberg.

14 Kuplettsångaren och vissångaren Ernst Rolf uppträdde i mars på Grand hotellens café.

15 Kassören i föreningen "Soldaternas Vänner i Värmland", grosshandlaren Löfberg i Karlstad, fick mottaga en gåva på 1.000 kronor från Uddeholms Aktiebolag såsom bidrag till det planerade soldathemmet invid regementsplatsen i Karlstad.

16 Den 7 april utbröt en brand i stadsdelen Viken, vilken kunnat få ödesdigra följder. Tre uthus som fattat eld stod i ljusan låga när brandkåren kom till platsen, men efter tio minuters intensivt släckningsarbete var den värsta faran undanröjd. Slangarna

drogs från vattenposterna på Vikengatan.

17 Den 8 april uppstod tillbud till eldsvåda i kiosken vid järnvägsstationen. Elden var dock släckt när brandkåren anlände. Man trodde att pojkar kastat brinnande tändstickor eller cigaretter bland brännbara ämnen.

18 Ett kartongkort i litet fickformat, upptagande ankommande och avgående tåg vid Karlstads central och östra station utgavs av Hjalmar Petersson & C:nis bokhandel.

19 Styrelsen för Karlstads föreläsningssanstalt utredde på uppdrag av stadsfullmäktige frågan om ett Stadsbibliotek i Karlstad. Nu bestämdes det att detta skulle inrättas i nedre botten i komministergården.

20 Drätselkammaren tillstyrkte ett förslagsanslag på 300 kronor till en brunn för spillvatten vid avloppsledningen inom Östra och Västra Viken.

SOMMAR

21 Under sommaren annonserades att motorbåten Tynäs utyrdes efter billig taxa. Båten var försedd med salong och gjorde cirka tolv knop. Kontaktperson var P. Lundin på telefonnummer till båtbyggaren 1088, bostaden 654 eller Tynäs restaurang 202.

22 Efterlystes i en annons anbud på upptagning och torvklädning av ett cirka 600 meter långt dike vid kasernerna, att ingivas till Värmlands regementes expedition före den 26 juli.

23 Under "Kungörelse" annonserades i juli att Kungl. Värmlands Regementes intendenturavdelning intill den 4 augusti infordrar skriftliga förseglade anbud på leverans av proviantartiklar för regementet under tiden den 1 september till 31 oktober 1913.

24 Tillkännagavs i en annons att Leonard Pettersson överlämnat sin i Frälsningsarméns hus i Haga bedrivna speceri- och diverseaffär till Ester Lundqvist som kommer att fortsätta driva affären med prima varor och ett gott kundbemötande.

25 Bland fem till Arméns Kasernbyggnadsnämnd inkomna anbud på utförandet av gasvatten- och avloppsledning uti sjukhusbyggnaden för Kungl. Värmlands regemente

vid Karlstad, antogs ett av AB Arvid Palmgrens Mekaniska Verkstad i Norrköping avgivet anbud på 8.850 kronor och 24 öre.

26 Karlstads Trädgårdssällskap bildades söndagen den 3 augusti av trädgårdsmän från Karlstad och dess omnejd. Sällskapet uppift skall vara att tillvarata trädgårdsmännens gemensamma intressen, införande av nyttiga reformer i torghandel med trädgårdsprodukter, gemensamma inköp av frö och lök med mera samt diskussion av fackfrågor. Stadgar antogs.

27 "Selma Lagerlöf på Karlstads teater!" Under den rubriken meddelades att dramatiseringen av Selma Lagerlöfs vackra berättelse "Tösen från Stormyrtorpet", som av henne själv i förening med pseudonymen Berndt Fredgren företagits, den 21 september kommer att uppföras på Karlstads teater.

28 Vid idrottsklubben Götas tävlingar i Stockholm i slutet av augusti vann Inge Lindholm från Karlstadskamraterna i kulstötning och längdhopp med respektive 23,13 och 6,73 meter.

29 Kontrollören i tullverket C. Hj. Weidling, Göteborg, tidigare Karlstadsbo, skänkte en boksamling på omkring 300 band till det blivande Stadsbiblioteket i Karlstad.

HÖST

30 Den 1 september öppnade Axel Strandberg skoaffär i Hypoteksföreningens nya hus, Jernväggsgatan 11, där han utlovade ett välsorterat lager av skodon och galoscher från landets främsta fabriker samt emottagande av reparationer på skodon för omsorgsfullt utförande i egen verkstad.

31 Värmlands Regementes Idrottsförening avhöll den första söndagen i september sina ordinarie tävlingar i allmän idrott på regementets idrottsplats. Regementets musikkår spelade under tiden som tävlingarna pågick.

32 Den 15 september på aftonen tog regementschefen överste Ugglå emot regementet, som nu för första gången i sin helhet var samlat på den nya förläggningssorten. En stor mängd folk i olika åldrar hade samlats för att se på den militära stäten. Sedan översten tagit emot bataljonerna, skedde parad för fanan, varefter regementschefen hälsade alla välkomna till årets repövningar.

33 Stadsfullmäktige i Karlstad beslutade bevilja 2.800 kronor till inköp och montering av en så kallad vattenörkylare till gasverket till förhindrande av naftalinbildning i gasrören.

34 Den 9 september skriver NWT: "Stora genomgående

renoveringar har företagits med flera gårdar och åtskilliga mer och mindre dyrbara nybyggen ha uppförts" i Karlstad i år. Bland annat läroverkets om- och nybyggnation, ombyggnaden av läroverket för flickor, renoveringen av rådhuset och den genomgripande förändring som hörnhuset i kvarteret Höken vid Drottninggatan genomgått. Dessutom har det byggts flera vackra villor i förstäderna.

35 Angående dansen på regementets dansbana konstaterades att det som regel går städad till där, men en söndag i mitten av september hade en samling flickor uppträtt så bråkigt och påträngande att de måste fösas från banan av vakten med påskruvade bajonetter.

36 Trädgårdsutställningen som anordnades i Stadsträdgården den 3 till 5 oktober blev en synnerligen lyckad utställning. 95 utställare hade anmält sig. Utställningen av frukt var sällsynt vacker och nyare konserveringsmetoders produkter var representerade.

37 Katalogen för höstterminen över Karlstads högre allmänna läroverk utsändes i början av oktober. Lärjungeantalet uppgick till 476.

38 Första veckan i oktober insattes sex nya sjukvagnar för trafik vid Statens järnvägar, varav en skulle stå uppställd i Karlstad.

39 Den 11 oktober avtäcktes minnesstenen vid Värmlands regementes kaserner i närvaro av hela regementet. Översten mottog regementet under båda dess fanor och med musikkåren, varpå följde avmarsch till minnesstenen vid kanslihuset. Landshövding Dyrssen talade högstämt för fosterlandet.

40 Karlstads gasverk fick på hösten en ny koksoksningsmaskin, varigenom fyra olika grovlekar på koks kunde erhållas.

41 I mitten av oktober inkorporerades det stora området Västerstrand till största delen med Karlstads stad och därmed skulle bekvämligheter som vatten- och gasledning komma att utdragas till området.

42 Stadsfullmäktige beslutade i oktober att för stadens räkning köpa ridhuset vid Växnäs till en kostnad av 2.500 kronor.

43 Hotell Kung Karl vid Järnvägsstationen återinvigdes den 31 oktober efter en stor ombyggnation och hade nu fått namnet Temperance.

44 Årets Julskyltning beskådades av massor av folk och vädret var också det bästa. Snön som fallit på söndagsmorgonen gav lite vinterstämning och temperaturen höll sig något under noll.

Sammanställt av Marie Aakre

Arkeolog Johnny Rönngren (överst till vänster) berättade för intresserade Karlstadsbor om fynden som Arkeologgruppen gjort under utgrävningarna av kvarteret Tingvallastaden. Alltifrån Stora Herrgårdsgatan och gamla husgrunder från tiden före stadsbranden 1865 till benpipor och keramikskärvor från flydda tider.

Foto: Marie Aakre

Stora Herrgårdsgatan

– ett år senare

◆ *Norra kyrkogatan/Herrgårdsgatan i maj 2012: I kvarteret Tingvallastaden, norr om Domkyrkan, pågår arkeologiska utgrävningar inför den andra etappen av Peabs bostadsbyggnande i området.*

När Arkeologgruppen AB satte spaden i jorden förra våren, var det med en ganska klar bild av vad som väntade. Detta eftersom man ett år tidigare grävt i kulturlagren i den sydvästra delen av kvarteret i samband med att första byggnadsetappen skulle ta sin början.

Då, våren 2011, påträffades rester av en smedja, som kan ha tillhört de verkstadsbyggnader som hade koppling till Karl IX:s kungsgård, som man tror låg där Tingvallagymnasiet ligger i dag. Kopparmynt från drottning Kristinas tid, 1600-talskeramik och en vackert arbetad kniv är något av det andra man hittade.

Inför utgrävningarna 2012 kände man till att det på en av tomterna i detta område skulle ha bedrivits krogverksamhet. Att Byhls krog, (namnet efter tomtens ägare), enligt gammal Karlstadshistoria, inte hade det bästa rykte, är kanske preskriberat nu. Men platsen där den låg fann arkeologerna, liksom ett par husgrunder till från 1700-talet.

Imponerade stort gjorde den fint och prydlig stensatta Stora Herrgårdsgatan som arkeologerna blottlagt i schaktet. Denna gata, som delade kvarteret fram till den stora branden 1865, finns med på den äldsta Karlstadskartan från 1646.

Ett nytt modernt bostadsområde är nu på plats efter att arkeologerna gjort sitt.

Foto: Erik Bonde

När utgrävningarna visades för allmänheten under två kvällar förra våren strömmade Karlstadsborna dit i hundratal. Intresset var långt större än arkeologerna, som berättade kunigt och entusiasmerande, hade förväntat sig.

Tre huskroppar med sammanlagt 74 bostadsrätter, Tingvalla 1 och Tingvalla 2, har nu uppförts i det historiska kvarteret.

Marie Aakre

Nybygget sett från andra hållet.

Bergslagens Artillerimusikkår marscherade längs Sandbäcksgatan, eskorterad av fordon från Brigadmuseet.

Foto: Marie Aakre

Hertigen av Värmland, prins Carl Philip, klippte till och museet var invigt.

Foto: Alfred Aakre

Brigadmuseet invigdes i strålände solsken

◆ *I ett strålände försommarväder invigdes Sveriges Brigadmuseum lördagen den 1 juni. Hedersgäst och bandklippare var hertigen av Värmland, prins Carl Philip.*

Ramade in den högtidliga invigningen gjorde Bergslagens Artillerimusikkår, som inlett med en konsert på Stora torget och därefter marcherat förbi Residenset, över Klarabron och längs Sandbäcksgatan till det nya infanteribrigadmuseet.

Militära larvfordon och soppkök fanns uppställda på gårdsplanen och förstärkte känslan av all militärhistoria som stod i fokus denna dag. Invigningstalarna stod i kö, var och en för att ge sin reflektion kring värdet av ett brigadmuseum.

Bengt Alsterlind inledde ceremonin med att hälsa alla välkomna och konstaterade att Karlstadssolen verkligen visade sig från sin allra bästa sida denna dag.

Andra talare var landshövding Kenneth Johansson och kommunalrådet Per-Samuel Nisser. Brigadmuseets chef Björn Tomtlund, som också var I2: sista chef, drog ett urval av de beslutsprocesser som ligger till grund för tillkomsten av Sveriges Brigadmuseum. "En lång och brokig resa som började för 13 år sedan", konstaterade han.

På plats var också Carl Zarmén som är chef för Sveriges Militärhistoriska Arv (SMHA), ett rikstäckande nätverk för militära museer och föreningar. Han framhöll bland annat vikten av att kunskapen om vår militära historia förs vidare till nya generationsled.

"Det är med stor glädje jag inviger Sveriges infanteribrigadmuseum. Stort grattis och lycka till!"

Med de orden förklarade prins Carl Philip museet öppnat.

Ett besök i det nya, fantastiskt fina museet med basutställningen "Sverige i skuggan av Kalla kriget", rekommenderas varmt!

Marie Aakre

Nu har Karlstad fått ett verkligt höghus. Om huset är vackert eller inte kan väl diskuteras. Det är i alla fall ritat av den kände arkitekten Wingård.
Foto: Per Berggrén

Ett nytt Karlstad växer fram

◆ Vi upplever nu att Karlstad håller på att förändras radikalt: snart är bebyggelsen i Kv. Vågmästaren helt färdig, Bryggudden med sitt höghus håller på att tas i bruk och de flytande bostäderna i Mariebergsviken blev inflyttningsklara under våren 2013. Karlstad visar sig mot Vänern!

Karlstads flytande hus ligger i Mariebergsviken och är bostadsbyggnader med relativt små och kompakta lägenheter. Hyran är däremot inte liten! 14–15 tusen kronor för en tvårumslägenhet!
Foto: Per Berggrén

”MED NY SYN PÅ BETYDELSEN AV VATTENKONTAKT, MEN ÄR DET NUMERA MÖJLIGT ATT UPPFÖRA HUS VID OCH TILL

Man kan alltid, vid varje tidsperiod, påstå att nu händer det något och nu byggs den nya staden, men det är nu, genom de nya bostadsområdena, som man märker att Karlstad är en stad mitt i ett delaland. De nya bostäderna ligger alla vid vattnet och har sjöutsikt.

Visserligen ligger det gamla Karlstad vid Klarälven, men när man står vid Stora torget har man endast ytterst lite kontakt med vattnet och älven, därför upplever man kanske inte Karlstad som en sjöstad.

Under tidigare perioder har man

varit ”rädd” för vattnet och alla typer av bebyggelse är utförda med ett ordentligt respektavstånd till sjöar och vattendrag. Med ny syn på betydelsen av vattenkontakt, men också med nya byggmetoder, är det numera möjligt att uppföra hus vid och till och med i vattnet.

Örsholmen får vänta

Som jag i tidigare nummer av tidskriften påpekat, är det många som tycker att man borde ha byggt bostäder på industriområdena vid Örsholmen. Tyvärr gick det inte att uppföra tunga

byggnader på denna mark vid det tillfälle när den togs i bruk. Hela området är utfyllt och skall konsolideras (ligga till sig för att kunna belastas) innan man kan bygga så tunga byggnader som bostadshus innebär.

Nu har man bebyggt området med lätta industribyggnader och det är svårt, att än så länge, riva dem, så ett tag till kommer Örsholmen att vara industriområde. Men den som lever får se!

Det gamla Karlstad vid Klarälven har stor historisk betydelse och skall bevaras på sina villkor. De byggnader,

OCKSÅ MED NYA BYGGMETODER, OCH MED I VATTNET.”

som byggs till här, skall anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i såväl storlek som material.

Brända tomten

Det är glädjande att den brända tomten i sydöstra hörnet av Stora torget nu äntligen är bebyggd. Det är ett bostadshus med bottenvåning för affärslokaler, som nu har fyllt igen det tomma hålet som funnits i över tjugo år.

Det nya Karlstad uppfattar jag som det som ligger vid Vätern ute i delatlandet (vi har även äldre och nyare

bebyggelse i ytterområdena, men dem tar jag inte hänsyn till nu). Det är här, som de stora strukturerna tidigt anlades genom till exempel oljecisterner, stora lagerutrymmen för hamnändamål och lastkranarna för hamnen.

Delar av gamla Karlstad finns även här och vittnar om Karlstad som en hamnstad för utförsel av bland annat järn.

Inre hamnen

Nu kommer delar av hamnverksamheten att flyttas ut mot en djuphamn och därmed blir de inre delarna av

Efter över tjugo år har nu den "brända tomten" vid Stora torget bebyggt. Byggnaden underordnar sig bebyggelsen runt torget, men har ändå sin egen moderna karaktär.

En del av stadens historia finns i området runt gamla hamnen. Bostaden för vågmästaren, det vill säga den person som hade hand om järnvägen i hamnen, är nu exteriört renoverad. Huset ligger vid de nybyggda husen i kv Vågmästaren. Gillet agerade för att just detta hus skulle vara kvar. Även i kommunens detaljplan hade byggnaden särskilda skyddsbestämmelser.

hamnen möjliga att exploatera för annat ändamål.

Vissa delar är redan utnyttjade och de allra första hamnområdena är numera trevliga och uppskattade bostads- butiks- restaurang- och strövområden.

Det är nu och här man skall passa på att än en gång anlägga de stora strukturernas byggnader: höga hus och hus med stor volym - det Karlstad som visar sig mot Vätern blir det nya Karlstad!

Inger Berggrén

De fyra nya Gilllesmedlemmarna, från vänster, Gunilla Westerlind Ericsson, Monika Sandberg, Mady Molander och Erik Bonde.

Skrivaren Erik Hellberg visar upp Hertig Karl-glaset som Bengt Nordlöv donerade till Carlstad-Gillet.

Foto: Bill Ivarsson

Per Berggrén och Harry Nyberg presenterade domkyrkoboken.

Mikael Lundström avtackades efter sex år som arkivarie.

Ett gille i bokpresentationernas tecken

◆ *Precis i skarven mellan höst och vinter, den 29 november, sammanträlade omkring 130 Gilllesmedlemmar i Gamla Werm-landsbanken i Karlstad för att närvara vid 2012 års Höstgille.*

Efter att äldermannen Monica Elgh hälsat välkommen, lät hon kalla in de nya medlemmarna. Tre damer och en herre denna gång, som invigdes enligt sedvanlig ceremoni.

Rådsberättelsen föredrogs av skri-

varen Erik Hellberg. Rådet, som sammanträffat sju gånger under året, beviljades ansvarsfrihet. Mikael Lundström, vars mandatperiod gått ut, hade meddelat att han inte ställde upp för omval och avtackades för sex förtjänstfulla år med blommor som överräcktes av Monica Elgh. Övriga rådsmedlemmar vars mandatperiod gått ut omvaldes liksom räkenskapsgranskare och valdelegerade.

Gillesbrodern Bengt Nordlöv, bosatt i Kalmar, berättade historien kring det glas, ett så kallat Hertig Karl-glas från

Lindshammars glasbruk, som han nyligen donerat till Carlstads-Gillet.

Per Berggrén och Harry Nyberg presenterade boken om Karlstads domkyrka som blev klar under året och som utgör nummer 40 i Carlstads-Gillet's egen skriftserie. Gunnar Lundkvist berättade om sin nya bok "Karlstad i eld och lågor", som fått nummer 41 i Gillets skriftserie.

Kvällen avrundades med en god höstsupé i trivsam anda.

Marie Aakre

På Vårgillet fick Carlstads-Gillet sju nya medlemmar, från vänster: Kerstin Alfraeus-Lindgren, Jan Arnell, Carin Bergström, Björn Gustavsson, Emelie Nilsson, Lill Nilsson och Hans Palm.

Foto: Göran Engström

Från Kungliga slottet till gamla Wermlandsbanken

Ett hundratal Gillesmedlemmar mötte upp när Vårgillet av årgång 2013 arrangerades i Gamla Wermlandsbanken i Karlstad fredagen den 26 april. Temperaturen höll sig på rätt sida om nollan denna kväll, vilket inte hört till vanligheterna denna osedvanligt kalla och segdragna vår.

Mingel med förfriskningar inledde kvällen. Sedan äldermannen Monica Elgh hälsat Gillesmedlemmarna välkomna och riktat en särskild hälsning till Leif Alte, som var den enda hedersgillesmedlemmen som närvarade denna gång, var det dags för de nya Gillesmedlemmarna att göra entré. Efter traditionsenlig inigningsceremoni hade Carlstads-Gillet's medlemsantal ökat med sju medlemmar, däribland Carin Bergström, som lite senare återkom som föredragshållare.

Skattmästaren Lennart Hellqvist uppdaterade de församlade medlemmarna angående det ekonomiska läget i Gillet, som i grunden är stabilt. En höjning av medlemsavgiften har

Carin Bergström höll ett kåserande föredrag på temat "Från Alstersvik till Kungliga slottet". Hon växte upp i Klara i Karlstad och flyttade i unga år till Stockholm.

Foto: Göran Engström

"TÄNK EKMANS KONDITORI OCH HUSEN RUNT STORA TORGET I ADVENTSTIDER NÄR MAN GICK OCH TITTADE I SKYLTFÖNSTREN."

dock diskuterats. Rådets förslag om en oförändrad medlemsavgift (225 kronor) beslutades av Vårgillet. Förhoppningen är att annonsintäkter i stället ska hjälpa till att täcka kostnaderna för föreningskriften Gillet.

Medborgarförslag

Kjell Fredriksson gick upp i talarstolen och berättade om det medborgarförslag som han lämnat till Karlstads kommun, att det borde skrivas en bok om Karlstads moderna historia. (På sidan 39 återges medborgarförslaget i sin helhet). Kjell Fredriksson, som har ett förflutet som kulturchef

i Karlstads kommun, efterlyser också böcker och skrifter på teman som exempelvis Karlstads arkitekturhistoria, Stensborgs handelsträdgård och teater- och revylivet i Karlstad.

Skrivaren Erik Hellberg informerade om att en grupp medlemmar representerat Carlstads-Gillet på Karlstadsdagen på Värmlands museum den 13 april. Även om endast ett par av skrifterna som fanns till försäljning på Gillets bord fann köpare, finns det ett stort värde i att vara på plats, synas utåt och utbyta ideer med andra människor och föreningar i sådana här sammanhang, påpekade han.

Då ingen nappade på att ta till orda under övriga punkter, förklarade åldermannen mötet avslutat.

Spännande livshistoria

Därpå hälsades överintendenten Carin Bergström välkommen fram till mikrofonen. "Från Alstersvik till Kungliga slottet", var ämnet för hennes föredrag. Med värme och humor berättade hon sin spännande livshistoria, alltifrån uppväxttidens Klarakvarter i Karlstad till sin sista tjänstgöring som överintendent vid Husgerådskammaren, vilket innebär övergripande ansvar för vården av omkring 250 000

föremål som ingår i de kungliga samlingarna vid sammanlagt tio slott, inklusive Bernadottebiblioteket.

Vägen till Kungliga slottet gick också via föräldrarnas sommarställe i Alstersvik.

- Dit flyttade vi ut på sommaren med dunder och brak, pelargonier, symaskin och allt annat som skulle med, berättade hon och skrattade.

Från de här åren minns hon bland annat roddturer på sjön Alstern, ålfiske och närheten till Gustaf Frödings litterära miljöer. Så småningom skaffade familjen sommarstuga på Hammarö i stället.

Åkte raggarbil i "Ränna"

Carin Bergström är född 1942 och hennes far var den välkände Karlstadsjuveleraren Erik Viktor Johansson, som hade butik på Järnvägsgatan. Via flickskola och, enligt egen utsago, en del vilt raggarbilsåkande i "Ränna" hemma i Karlstad, och med studenten i bagaget, hamnade hon som ung i Stockholm.

Bildade familj, utbildade sig till ämneslärare i engelska och tyska och fick tjänst på högskolan i Täby. I 40-årsåldern vidareutbildade hon sig genom att läsa till historia som ämne med målsättning att få en lektorstjänst på gymnasiet, men halkade i stället in på en forskarutbildning inom historia. Carin Bergström disputerade 1991 på en avhandling om lantprästens roll i 1700-talets agrara samhälle.

Den fortsatta lärarkarriären gick i stöpet då hon i stället erbjöds befattningen som första antikvarie vid Riksantikvarieämbetets avdelning för kulturmiljöer, där hon bland annat fick jobba med att förmedla specialkunskaper till arkeologer, arkitekter och kulturgeografer.

Chef på Skokloster

Mellan 1998 och 2007 tjänstgjorde Carin Bergström som chef för Skoklosters slott. Därefter, vid 65 års ålder, skulle hon gå i pension var det tänkt.

Vice åldermannen Karl Axel Hjert, åldermannen Monica Elgh och skrivaren Erik Hellberg höll i mötesförhandlingarna.

Birgitta Ekberg och Eva Lejrin såg till att medlemmarna fick en namnetikett vid ankomsten till Gamla Wermlandsbanken.

I stället blev hon överintendent för Kungliga Husgerådskammaren med tio konserverier under sig, rekryterad av dåvarande riksmarskalken Ingemar Eliasson. Samlingarna vid de kungliga slotten är statlig egendom, men de förvaltas av kungen.

Husgerådskammaren sorterar under Kungliga Hovstaterna och arbetsområdena spänner över ett brett fält, alltifrån konseljuncher, representationsmiddagar, utställningar och möbleringar.

- Ja, allt måste förstås vara snyggt och fräscht, konstaterade Carin.

Eftersom giftermålet mellan kronprinsessan Victoria och prins Daniel ägde rum under Carin Bergströms tid som överintendent vid Husgerådskammaren, föll det också på hennes lott att hålla i huvudansvaret för möbleringen av Haga slott innan kronprin-

sessparet skulle flytta in där. Vilket Carin beskrev som något av det roligaste hon varit med om.

Skriver böcker

Men i höstas gick hon i pension, på riktigt denna gång.

- I dag skriver jag böcker, berättade Carin Bergström, som har tre barn och elva barnbarn.

Fast det har hon gjort tidigare också. Bland annat som redaktör och medförfattare till "Skokloster slott under 350 år" och ensam författare till "Stina Piper: Grevinna i 1700-talets Sverige" och "Självständig prinsessa, Sophia Albertina 1753-1829".

Trots att Carin Bergström haft sin arbetsplats på Kungliga slottet och haft förmånen att få jobba med kulturhistoria av unikt slag, har barnomens Karlstad fortfarande en stor plats i hennes hjärta.

- Tänk Ekmans konditori och husen runt Stora torget i adventstider när man gick och tittade i skyltfönstren, mindes Carin drömmande, och uttryckte samtidigt hur glad hon var över att ha blivit medlem i Carlstads-Gillet.

En läcker vårsupé med stekt gösfilé som huvudrätt avrundade kvällen och intogs under gemytlig samvaro.

Marie Aakre

Karlstad efter 1950

— en oskriven historia

◆ *Jag föreslår att Karlstads kommun tillsätter en kommitté med uppdrag att ta fram en bok om Karlstads moderna historia och stimulera forskningen och bokutgivningen om Karlstads historia i övrigt.*

Vi har mycket att lära av historien, även om historien aldrig upprepar sig.

Att vara politiker eller anställd i en kommun är som att delta i ett jättestort stafettlopp. Politikernas insatser regleras i mandatperiodernas fyraårssträckor. Anställda tar sin stafettpinne, somliga kör en kort sträcka på något år, andra kör en guldklockesträcka eller mer. Alla känner att de är med och formar en stark intern kultur, det som på managementspråk kallas att "samlas vid lägerelden".

För alla som bor i Karlstad är det värdefullt för den personliga identiteten och därmed livsvärdet att känna sin stads historia.

Om vanliga Karlstadsbor

Om man vill läsa om Karlstads historia, vad finns det då för böcker? Vi har ju ett fyrabandsverk, som heter "Karlstads historia". När det gäller tiden fram till ungefär 1950 kan vi vara nöjda, även om stadens historia idag skulle skrivas mycket annorlunda. Men Karlstads historia efter 1950 är i allt väsentligt oskriven. Visserligen täcker del 4 tiden fram till 1984, men den är ganska kompendiemässig. För äldre tider har vi också Nygrens historia i två delar.

Vi saknar alltså en modern Karlstadshistoria, som börjar 1900 alternativt 1918 alternativt 1945. En sådan skulle vara mentalitetshistoriskt inriktad, det vill säga redovisa hur vanliga Karlstadsbor levde och tänkte. Vidare skulle stadens tekniska och ekono-

miska utveckling behandlas mycket mer ingående än vad som gjorts tidigare. Nu bör fokus mer riktas mot det civila samhället och mindre mot stads- och kommunfullmäktige.

Att ge ut en ny, modern Karlstadshistoria är inget särintresse för historiker utan en självklar del av kommunens kulturverksamhet. Det är ingen stress utan arbetet får ta en tid det kräver.

Många värdefulla böcker

Det är alltså en bok som sammanfattar Karlstads historia. Vi har många värdefulla böcker, som tar upp delområden. Några exempel utan krav på fullständighet: Lars Wennbergs böcker om Haga, Magnussons bok om Karlstads kartor, Carléns och Mossbergs skolhistoriker, Karlstads hembygdsförenings stadsdelsböcker, Karlstad Levers kvartersböcker, Gunnar Lundkvists böcker, bara för att nämna några.

Jag vill särskilt lyfta fram boken Till Herrhagen kl.13.24, som handlar om sjukhuset i Herrhagsskolan hösten 1945, då 300 kvinnor från koncentrationsläger fick sin första vård efter befrielsen. Det var en märkligt bortglömd del av Karlstads historia, fastän det faktiskt var ett exempel på att världshistorien kunde komma även hit till Karlstad.

Erik Bengtson har i flera böcker skildrat olika perioder i Karlstads historia i en dokumentär romanform. Vi saknar idag en stadshistoriker typ

Kjell Fredriksson talade om sitt medborgarförslag på Vårgillet.

Foto: Göran Engström

Mats Ronge. Bengtson är väl den som närmast skulle kallas stadshistoriker idag.

Boken om Sandgrund

Under de senaste månaderna har två intressanta böcker getts ut. Harry Nyberg och Per Berggréns bok om Karlstads domkyrka och Karlstads kommuns kommunarkivs bok med anledning av att vi nu firar 150-årsjubileet av 1862 års kommunallagar. Boken heter Pionjärer, kravaller och fattiga bönder. Berättelser om Karlstad med omnejd under 150 år. 1863–2013.

Senare i år kommer så den mycket uppmärksammade boken om Sandgrunds historia av Gunvor Nyman och Anita Stjernlöf-Lund.

Visserligen finns det sedan några år ett informellt nätverk "Karlstads 1900-talshistoria". Vi har emellertid inga resurser att skriva Karlstads historia. Vi kan anordna föreläsningss dagar, så kallade Karlstadsdagar på Värmlands Museum. Andra städer/kommuner som Borås och Jönköping har under de senaste åren satsat betydande belopp på att skriva sin historia.

Kjell Fredriksson

Boken om domkyrkan

– En viktig pusselbit till Karlstads historia

◆ När boken om Karlstads domkyrka presenterades på Höstgillet i fjol, hade det gått fem år sedan idén föddes.

Höstgillet 2007 går till hävderna genom att hedersgillemedlemmen Per Jan Wällgren meddelade att han ville bidra till att framställa en omfattande dokumentation om Karlstads domkyrka. Bidraget skulle bestå av en större penningssumma och han önskade att förre domprosten Harry Nyberg skulle skriva texten och att Karlstads-Gillet's dåvarande älderman Per Berggrén skulle fotografera.

Förutom att det informationsmaterial som tagits fram om kyrkan tidigare endast fanns att tillgå på antikvarisk väg var det dessutom otidsenligt och framställt utan dagens digitala möjligheter med vackra färgbilder och en modern layout.

Efter fem års intensivt arbete kunde boken lanseras den 12 november 2012. Ett femtiotal särskilt inbjudna gäster med landshövding Kenneth Johansson, biskop Esbjörn Hagberg, domprost Staffan Kvassman och Karlstads-Gillet's älderman Monica Elgh i spetsen hade infunnit sig i domkyrkan, där en kort presentation om boken ägde rum av bokens två upphovsmän. Efter presentationen i kyrkan

bjöds gästerna på kaffe och tårta i församlingssalen.

I egenskap av fotograf har det varit en fantastisk upplevelse att få tillfälle att se och fotografera föremål och miljöer som annars normalt inte är tillgängliga för allmänheten. Tack vare utomordentligt fint samarbete framför allt med kyrkans vaktmästare Henrik Hermansson och den textilansvariga Lenah Östlund finns ett flertal av kyrkans klenoder representerade i boken.

Tilläggs kan att Per Jan Wällgrens initiativ vid höstgillet 2007 ledde till en bok på 216 sidor med 240 bilder, nästan alla nytagna i färg. Boken fick ett hedersomnämning för sin formgivning och för sina vackra foton av Föreningen Värmlandslitteratur då man utsåg den vackraste Värmlandsboken 2012.

Tack vara Harry Nybergs omfattande forskning utgör boken en viktig pusselbit till Karlstads historia. Den har dessutom en något förkortad text på engelska. Fortfarande finns några böcker i lager. Den som vill försäkra sig om en bok kan kontakta undertecknad.

Per Berggrén

Den stensatta gången med kristna symboler från Västra Kyrkogatan till kyrkporten. Stensättningen lades i samband den stora renoveringen 1916.

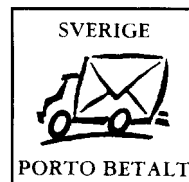
1724 lades grundstenen till Karlstads nya domkyrka på Lagberget. Murmästare Christian Haller anlätades för att leda arbetet. Hans skrämmärke sitter i taket i den södra korsarmen.

Det lilla rummet överst i domkyrkans torn. Härifrån vakade tornväktaren över staden och använde den långa käppen till att peka ut riktningen om det skulle börja brinna någonstans.

Foto: Per Berggrén

B

Avsändare:
Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad

Pråmkanalen den 1 juni 2013. Lagom till 175-årsjubileet byttes de gamla slussportarna ut mot nya fräscha. Foto: Marie Aakre

ÖSTERBERGS

**Länsförsäkringar
Värmland**

Bank, Försäkring & Fastighetsförmedling